

VOJENSKÁ SOCIÁLNA PRÁCA A ÚLOHA SOCIÁLNEHO PRACOVNÍKA

Tomáš PLANKA – Melinda ČAKAROVÁ

MILITARY SOCIAL WORK AND THE ROLE OF THE SOCIAL WORKER

Abstract:

Social work, as a helping profession, is applied in areas where the help and intervention of social workers is needed. The various fields of social work include military social work, which is neither sufficiently researched nor practically developed in Slovakia. The concept is relatively unknown to the general public, although, according to the National Association of Social Workers, military social work was practised during the First and Second World Wars, where social workers worked with the American Red Cross.

The present study deals with a specific area of social work that is not sufficiently represented in theory or practice in Slovakia. This is military social work, which primarily aims to help war veterans and their families. For academic purposes, this study presents a theoretical definition of military social work in a broader context and analyses the work of the military social worker himself with veterans and their families.

Keywords: *Social Work, Military Social Work, Military Social Worker, Army*

ÚVOD

Vojenská sociálna práca je špecifickou oblasťou sociálnej práce, ktorá sa zaoberá podporou a pomocou členom ozbrojených síl, ich rodinám a vojenským veteránom. Vojaci a ich blízki často čelia unikátnym výzvam, ako sú časté sťahovania, dlhodobé odlúčenie od rodiny, vystavenie nebezpečenstvu, a po návrate z misie aj riziku posttraumatického stresového syndrómu. Sociálni pracovníci v tomto prostredí zohrávajú kľúčovú úlohu pri poskytovaní emocionálnej, psychologickkej a praktickej podpory. Ich úlohou je nielen zmierniť negatívne dôsledky vojenského života, ale aj podporovať adaptáciu a integráciu vojakov po návrate do civilného života. Úloha sociálneho pracovníka v armáde tak zahŕňa širokú škálu činností. Poskytujú poradenstvo a terapeutickú podporu, organizujú a koordinujú sociálne a komunitné služby, pomáhajú pri riešení rodinných a osobných problémov, a zabezpečujú pomoc pri sociálnej integrácii. Sociálni pracovníci tiež hrajú dôležitú rolu pri prevencii a riešení problémov spojených s duševným zdravím, zneužívaním návykových látok a domáceho násillia. Vzhľadom na špecifické potreby vojenského prostredia musia byť

sociálni pracovníci dobre pripravení a vyškolení na zvládanie stresových situácií a na poskytovanie podpory v náročných podmienkach.

1 VOJENSKÁ SOCIÁLNA PRÁCA

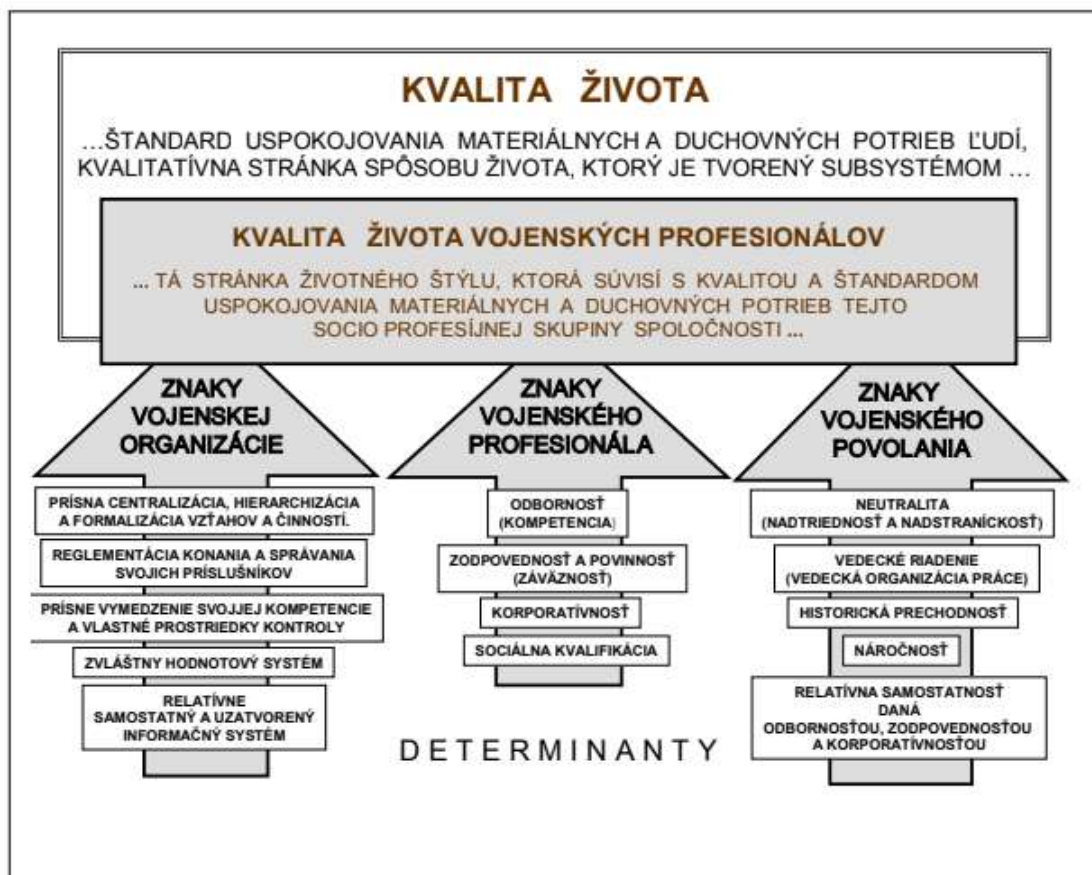
Vojenská sociálna práca je špecializovaný odbor sociálnej práce zameraný na podporu vojenského personálu, veteránov a ich rodín. Táto disciplína rieši množstvo problémov a výziev, ktoré sú charakteristické pre vojenské prostredie a životný štýl. Runesu (2016) dokonca upozorňuje na potrebu zavedenia samostatného odboru a profesionalizovanej vojenskej prípravy pre vojenského sociálneho pracovníka, nakoľko prax je úplne iná, ako v bežnej sociálnej práci. *„Jedinečné skúsenosti vojenských sociálnych pracovníkov by mali byť súčasťou diskusie na národných fórach, to ovplyvní pedagógov sociálnej práce.“* (Tamtiež) Vojenská sociálna práca je jedinečným povoláním kvôli mimoriadnym výzvam a dilemám, ktoré vznikajú v dôsledku vojenských praktík a politík. Vojenská sociálna práca je výrazne odlišné pole sociálnej práce, ako samostatný humanitný odbor sociálna práca.

Sociálna práca, ako disciplína zameraná na prácu s ľuďmi sa postupom času formovala a stále sa vyvíja pod vplyvom rôznych faktorov, pričom ale neustále reaguje na moderné problémy. Na tomto základe postupne vznikali a vznikajú rôzne špecifické oblasti pre sociálnu prácu, v ktorých však nachádza svoje uplatnenie a je nepostradateľná. Podľa Laštovkovej a Brnulu (2017) má samotná sociálna práca široký rozsah činností a z praktického hľadiska ju môžeme definovať ako pomáhajúcu činnosť, ktorej cieľom je humánnym spôsobom zvyšovať alebo stabilizovať kvalitu života ľudí, u ktorých je kvalita života ohrozená alebo obmedzená. Tento proces pomoci by mal byť v súlade s potrebami a predstavami klientov a mal by viesť k ich sebapomoci. Inými slovami, sociálna práca by mala poskytovať sociálnu pomoc, starostlivosť a podporu klientom v riešení ich životnej situácie. Ako uvádza Schavel a Goliáš (2003), sociálna práca našla svoje miesto aj v armáde, kde môže rozvíjať a aplikovať rôzne metódy, teórie a postupy. Vojenská sociálna práca je zásadná pre zaistenie celkového blaha a kvality života vojenského personálu a ich blízkych. Pracovníci v tejto oblasti musia byť oboznámení s vojenskou kultúrou a špecifickými potrebami tých, ktorým pomáhajú, aby mohli účinne poskytovať potrebnú podporu a služby. Vo vojenských a armádnych podmienkach by táto praktická činnosť mala zabezpečovať napĺňanie sociálnych potrieb vojakov ako svojich klientov. Avšak pri vojenskej sociálnej práci je potrebné vnímať špecifiká klientov, nakoľko klientmi môžu byť vojaci, veteráni, či ich rodiny.

Vojenská sociálna práca sa líši od všeobecnej sociálnej práce s civilistami predovšetkým tým, že vojenský personál, veteráni a ich rodiny fungujú v hierarchicky organizovanom sociálno-politickom prostredí, kde žijú, pracujú a využívajú zdravotnú starostlivosť a sociálne dávky v rámci štruktúrovaných vojenských organizácií. Vojenská služba a nasadenia predstavujú rôzne riziká pre vojenský personál a ich rodiny, ktoré sú odlišné od rizík, ktorým čelia civilisti. Tieto riziká zahŕňajú časté presuny, prioritizáciu

povolania nad rodinnými povinnosťami, náročné pracovné podmienky a potenciálne traumatické udalosti, ako sú nehody počas výcviku alebo vojenská sexuálna trauma. Nasadenie môže viesť k bojovým situáciám, zraneniam, riziku užívania drog, problémom s duševným a fyzickým zdravím a narušeniu rodinných vzťahov a povinností. „Vojaci čelia množstvu zdravotných a sociálnych výziev, ktoré vyplývajú z vojnového stresu a výziev spojených s reintegráciou do civilného života. Mnohí vojnoví veteráni trpia vážnymi duševnými poruchami, ako je posttraumatická stresová porucha (PTSD), čo môže viesť k zneužívaniu návykových látok, domácemu násiliu, vraždám a samovraždám.“ (Runesu, 2016, s. 14) Medzi najvýznamnejšie riziko však vieme radiť aj samotnú kvalitu života a uspokojovanie potrieb členov vojenského zboru. Matis (2014) uvádza, že kvalitu života vojenských profesionálov, ktorá sa odráža v ich životnom štýle, ovplyvňujú zásadné faktory:

- **Osobnostné kvality vojenských profesionálov** - zahŕňajú odborné poznatky, zodpovednosť, tímovú spoluprácu a sociálne schopnosti.
- **Vlastnosti vojenského povolania** - zahŕňajú neutralitu, vedecké riadenie, fyzickú a psychickú náročnosť a historickú prechodnosť.
- **Charakteristiky vojenskej organizácie** - patrí sem prísna centralizácia, hierarchická štruktúra a formalizácia vzťahov, regulácia jednotlivých činností, presné určenie kompetencií, vlastné kontrolné mechanizmy, špecifický hodnotový systém a nezávislý informačný systém.

Obrázok 1 Znárodnenie kvality života vojenských profesionálov

Zdroj: Matis, 2014

Klientmi vojenskej sociálnej práce však môžu byť rôzne skupiny a jednotlivci, ktorí sú spojení s armádou, nie len samotný členovia zboru. Radíme sem napríklad vojenské organizácie, vojakov a ich rodiny – vojenské rodiny, vdovy a siroty po vojakoch, veteránov, no aj obyčajných civilistov, ktorí boli zasiahnutí vojenským konfliktom.

Vojenské organizácie – vojenský sociálni pracovníci odstraňujú všetky sociálne a blahobytové problémy, ktoré by mohli negatívne ovplyvniť operačný výkon a efektivitu vojakov, aby mohli účinne plniť svoje vojenské povinnosti. Sociálni pracovníci však často zápasia s tým, aby mysleli na osobu a prostredie (organizáciu) ako na jeden celok. Majú sklon sústrediť sa buď na osobu, alebo na prostredie (t.j. vojaka alebo vojenský systém), namiesto integrovaného pohľadu na osobu v prostredí. Kompetencie sociálnych pracovníkov však musia zahŕňať schopnosť komunikovať s odborníkmi rôznych medicínskych špecializácií, profesionálov rôznych lekárskejších špecializácií v organizáciách, ak to situácia vyžaduje. (Romaniuk – Esmurdoc, 2020)

Vojaci – sú najznámejšou klientskou skupinou, ktorú obsluhujú vojenský sociálni pracovníci. Naliehavosť vojenských povinností vyžaduje, aby bol vojak v správnom psychickom rozporení, s primeraným psychologickým nastavením a motiváciou, aby bol účinný vo vojne. Vojenský sociálni pracovníci preto zabezpečujú, aby boli psychologické a sociálne potreby vojakov dostatočne uspokojené počas mieru aj vojny. Ako spomínajú vo svojej štúdii Brand a Weiss (2015), od kórejskej vojny sú sociálni pracovníci členmi tímov na kontrolu bojového stresu, alebo tímov na kontrolu bojových stresových operácií. Sociálni pracovníci sú odborníci na duševné zdravie, ktorí sprevádzajú vojakov na fronte alebo v jeho blízkosti s cieľom predchádzať stresu a zasahovať s cieľom znížiť stresové reakcie, aby boli vojaci vždy pripravení na boj.

Vojenské rodiny – aby bol vojak účinný v boji aj počas mieru, musí mať istotu, že jeho blaho a blaho jeho rodiny sú predmetom záujmu sociálneho pracovníka. Vojenský sociálni pracovníci sa starajú o blaho rodín vojakov. Blackburn (2015) uvádza, že príslušníci ozbrojených síl a ich rodiny žijú vo všetkých komunitách a prispievajú k ich rozvoju. Postupom času sociálni pracovníci získavajú hlboké klinické a komunitné poznatky, pričom ponúkajú analytický rámec, ktorý umožňuje získať hlbšie poznatky a pochopiť sociálne problémy vojenských rodín.

V prípade pozostalých rodinných členov vojaka, manželia a deti zosnulých členov často čelia rôznym sociálnym a blahobytovým problémom po smrti vojaka, ktorý bol v mnohých prípadoch živiteľom rodiny. Blackburn (2015, s. 41) v prípade smrti člena armádneho zboru hovorí o možnostiach a potrebe prevencie. „*Musíme pracovať spoločne a dokončiť integrovanú spoločnú stratégiu v oblasti sociálnych prevencií, vrátane príslušníkov ozbrojených síl, ich rodín a veteránov.*“ Takýmto klientom môže byť poskytnutá pomoc s najomným, základnými potravinami a ďalšími nevyhnutnosťami, vrátane školeného.

Veteráni – cieľom sociálnej práce s veteránmi je poskytnúť im potrebnú podporu a zdroje, aby sa mohli úspešne adaptovať na nový život po ukončení vojenskej služby a dosiahnuť zaslúženú pohodu a vysokú kvalitu života. Laštovková a Brnula (2017) hovoria v tomto prípade o špecifickej pozornosti a starostlivosti, ktorá je venovaná vojnovým veteránom. V tomto texte chápeme sociálnu prácu vo svojom najširšom kontexte. Nie len

ako nástroj sociálnej politiky alebo ako nástroj sociálneho zabezpečenia, ale ako profesiu, ktorá dosahuje svoje ciele poskytovaním služieb sociálnej práce. Týmto spôsobom vnímaná sociálna práca poskytuje oveľa komplexnejší priestor na uskutočnenie v životoch svojich klientov.

Civilisti – v prípadoch, keď civilisti (nevojenský občania) čelia problémom v dôsledku vojenských nasadení alebo samotných vojakov, je sociálny pracovník mostom medzi touto populáciou a vojenskými úradmi. (Runesu, 2016) Práca vojenskej sociálnej práce s vojnovými civilistami sa zameriava na poskytovanie podpory a pomoci civilistom postihnutým dôsledkami vojny. Títo civilisti môžu byť priamo postihnutí konfliktom, napríklad zraneniami, stratou blízkych, stratou domovov alebo živobytia, alebo môžu trpieť psychologickými následkami vojny, ako sú PTSD, depresia alebo úzkosť. Vojenský sociálni pracovníci môžu pomáhať týmto civilistom tým, že im poskytnú emocionálnu podporu, poradenstvo a usmerňovanie, pomôžu im získať prístup k zdravotnej starostlivosti a iným potrebným službám, a podporia ich pri zvládaní traumy a opätovnej integrácii do spoločnosti. To môže zahŕňať aj spoluprácu s rôznymi odborníkmi, s cieľom poskytnúť komplexnú a koordinovanú podporu týmto vojnovým civilistom.

2 ÚLOHA VOJENSKÉHO SOCIÁLNEHO PRACOVNÍKA

Podľa Sásika (2019) základným cieľom činnosti vojenských sociálnych pracovníkov je zvýšenie a rozvoj fyzického, duševného a sociálneho blahobytu personálu. Od sociálneho pracovníka, ako vykonávateľa sociálnej práce sa očakáva, že dá do rovnováhy požiadavky potrieb klientov s potrebami spoločnosti. Táto rovnováha je možná iba za predpokladu, že potreby klienta a spoločnosti nie sú v napätí. Vyžaduje si to vysokú mieru erudície a kompetencií sociálneho pracovníka. Tá spočíva v našom ponímaní v schopnosti posudzovania situácie, v tomto prípade situácie v rodine profesionálneho vojaka, ďalej v možnostiach sociálnej politiky, konkrétne sociálnych služieb a opatrení sociálnej práce v záujme rešpektovania sociálnej spravodlivosti (Balogová, 2014). Schavel a Goliáš (2003, s. 114) vysvetľujú rozmanitosť práce sociálnych pracovníkov v armáde, ktorí *„riešia problémy vojenských odvedencov, pracujú ako poradcovia v rámci duševného zdravia, pôsobia v rehabilitačných pracoviskách a vojenských nemocniciach, vedú skupinové programy v rámci nápravy psychopatologických javov, ktoré zapríčiňuje vojenské prostredie a vojna. Ich úlohou je aj starať sa o duševné zdravie a poskytovať aj iné služby obyvateľom, personálu a rodinným členom. Ďalej sa podieľajú na sociálnych programoch pre vojenských veteránov, legislatívno-právnych procesoch adopcie detí, poprípade riešeníu problémov detí, ktoré sú sirotami, pretože rodičia pôsobili v armáde.“*

Nástrojový systém vojenskej sociálnej práce, ktorý je k dispozícii pre vojenských sociálnych pracovníkov, sa podobá systému v civilnom prostredí. Sásik (2019) uvádza nasledujúce prvky:

Poznatky (vedomosti) – všeobecné odborné pokrývajú interdisciplinárne poznatky. Samozrejme, to neznamená, že sociálny pracovník musí profesionálne vykonávať pomocné

odborníci, ako napríklad psychológia, somatické lekárstvo, pedagogika, právo a podobne. Jednak preto, lebo sociálny pracovník nedisponuje potrebnými odbornými oprávneniami a ani dostatočne hlbokým poznatkovým základom. Jeho odborná činnosť sa skôr sústreďuje na vzťahovú sieť medzi jednotlivcom a jeho prostredím. Sociálny pracovník by mal mať, preto komplexné a celostné poznatky o celkovom systéme a charakteristikách jednotlivých úrovní, o potenciálnych problémoch, ktoré sa na nich môžu vyskytnúť a o možnostiach ich prevencie a intervencie. V súvislosti s daným klientom alebo problémovou situáciou by mal byť schopný identifikovať a špecifické problémy na jednotlivých úrovniach a následne zapojiť do pomocného procesu odborný tím, zástupcov odborného povolania s kompetenciou v riešení daného problému (psychológ, psychiater, právny zástupca atď.). Sociálny pracovník v rámci odborného tímu koordinuje, usmerňuje, riadi a spája prácu tímu za účelom riešenia problémov klienta. Okrem toho samozrejme udržiava kontinuálny pomocný vzťah s klientom až do vyriešenia problémového stavu, teda až do ukončenia pomocného vzťahu a následnej fáze pozorovania.

Vedomosti špecifík organizačného prostredia a klientely - vojenský sociálny pracovník musí venovať osobitnú pozornosť jedinečným charakteristikám a vlastnostiam organizačného prostredia, v ktorom vykonáva svoju pracovnú činnosť (byrokratická štruktúra, funkčný mechanizmus príkazov, špecifická organizačná kultúra). Okrem toho musí mať vedomosti o tom, že zásoby prírodných a umelých opôr dostupných v sociálnom prostredí vojakov sa rozširujú o podporu poskytovanú vojenskými systémami ľudských zdrojov (podpora v oblasti bývania, sociálna pomoc, služby pre ľudí, psychologické služby tímu a podobne, pričom sa to dopĺňa o podporu poskytovanou civilnou spoločnosťou.

Počas svojej práce by vojenský sociálny pracovník mal usilovať o to, aby osoby potrebujúci pomoc mohli plne využiť možnosti a služby, ktoré sú k dispozícii od civilných aj vojenských poskytovateľov, s cieľom riešiť ich problémy a zlepšiť ich celkový blahobyt z komplexného hľadiska. Medzi poznatkami sa ďalej spomínajú aj poznatky špecifickej klientely, ktorá sa môže líšiť od členov civilného sektora rôznou mierou charakteristík (vojaci, vojenské rodiny). Tieto poznatky zahŕňajú nielen poznatky o formálnom a neformálnom fungovaní organizácie a medziľudských vzťahoch, ale aj poznatky o všeobecných postojoch, motiváciách a spôsoboch správania vojakov, ktoré majú rozhodujúci význam pre efektívnosť sociálnej práce vo vojenskom prostredí.

Hodnoty – pri diskusii o hodnotách vo vojenskej sociálnej práci sa zdá, že sme v situácii, ktorá na prvý pohľad pôsobí trochu protichodne. V tomto prípade ide o aplikáciu sociálnej práce, ktorá vyznáva demokratické a inkluzívne hodnoty, ako je ľudská samostatnosť, dôstojnosť, rozmanitosť a tolerancia, v hierarchickom a uniformovanom organizačnom poriadku. Na porozumenie tejto na prvý pohľad protichodnej situácie je vhodné preskúmať základné, formálne vyjadrené explicitné etické normy, ktoré významne ovplyvňujú fungovanie oboch sfér. Porovnaním týchto dvoch etických prístupov vidíme, že obraz človeka a sveta v oboch sférach je veľmi podobný. V prípade vojenskej etiky síce vidíme obmedzenia, ktoré sú nastavené na ochranu výkonu povolania, ale podobné

obmedzenia existujú aj v oblasti civilnej sociálnej práce (dodržiavanie rámca zákonnosti a rešpektovanie slobody iných ľudí). Takže základné princípy a etické postavenie sú veľmi podobné, rozdiely sú iba v rámci pravidiel a v manévrovom priestore sociálneho pracovníka. Etický kódex sociálnej práce a Etický kódex vojenských síl vyjadrujú podobné hodnoty, napríklad rešpekt k ľudskej dôstojnosti a rozmanitosti. Aj keď vojenský kódex zdôrazňuje rešpekt k vojenským tradíciám a hierarchii, základné hodnoty sú stále rovnaké. Oba kódy hovoria o ochrane ľudských práv a zodpovednosti voči spoločnosti. Takže, hoci sa líšia v niektorých detailoch, ich základné poslanstvo je podobné.

Zručnosti – zručnosti sú kľúčovými faktormi pri praktickom uplatňovaní teoretických poznatkov sociálnej práce. Sociálny pracovník - podobne, ako v iných pomocných profesiách - pracuje so svojou vlastnou osobnosťou. Základom jeho činnosti je dôvera a vzájomné prijatie v rámci pomoci, ktorá sa buduje medzi pomocníkom a klientom. Pri budovaní kvalitnej vzťahovej väzby sú kľúčovými zručnosťami sociálneho pracovníka empatia, vynikajúca komunikačná zručnosť, ktorá má byť primeraná k situácii, ohľaduplná, prípadne diplomatická, ale vždy kongruentná. Ďalej asertivita, schopnosť komplexného, systémového myslenia a spolupráce s pridruženými pomocnými profesiami (tímová práca). V prípade vojenského sociálneho pracovníka je ďalším dôležitým faktorom schopnosť zosúladiť profesijnú identitu s vojenskou identitou. Z tohto dôvodu sú dôležitou a integrálnou súčasťou vzdelávania sociálnych pracovníkov rôzne metódy organizovaných skupinových aktivít zameraných na rozvoj osobnosti, ako sú napríklad stretnutia orientované na osobnosť a psychodráma skupiny atď. Ich cieľom je rozvíjať a prehĺbiť sebaopoznanie, empatiu a citlivosť na problémy u pomocných profesionálov. Ďalšou dôležitou zručnosťou môže byť osvojenie komunikačných techník, napríklad prostredníctvom tréningu komunikačných zručností. Tieto techniky možno efektívne aplikovať v rôznych – často extrémnych – situáciách. Pre vojenského sociálneho pracovníka je obzvlášť dôležitý komunikačný poriadok vyplývajúci z hierarchickej, formalizovane fungujúcej organizácie, presná vedomosť a dodržiavanie podradenosti a nadradenosti. V tomto prípade máme na mysli komunikáciu v rámci interakcie sociálneho pracovníka s ostatnými organizačnými prvkami vo vertikálnom alebo horizontálnom smere.

V roku 1995 Národná asociácia sociálnych pracovníkov NASW rozhodla o nutnosti akreditácie špecializovaného štúdia sociálnej práce zameraného na dve oblasti vojenskej sociálnej práce.

- **klinický sociálny pracovník** – táto špecializácia oprávňuje absolventov pracovať v oblasti sociálnej práce s príslušníkmi armády (vojakmi aj nevojakmi), veteránmi a rodinami vojakov,
- **pokročilý sociálny pracovník** – je kvalifikovaný na vykonávanie praxe s rovnakou klientelou, avšak je schopný riešiť závažnejšie problémy, na riešenie ktorých je potrebné prehĺbené špecializované štúdium (NASW, 2018).

Pre vojenského sociálneho pracovníka je dôležité mať na pamäti nielen potreby a záujmy jeho klientov (vojakov a ich rodín), ale aj základné záujmy a ciele vojenskej

organizácie. Vzniká tak situácia dvojitej identity: profesionálny sociálny pracovník, ktorý pomáha svojim klientom, ale zároveň je aj vojakom a zamestnancom ozbrojených síl, ktorý má lojalitu voči vojenskej organizácii. Na základe skúseností bolo zistené, že táto duálna identita nevyvoláva žiadne problémy ani v pracovnej činnosti ani z hľadiska etiky a morálky vojenského sociálneho pracovníka. Čiastočne je to spôsobené tým, že sociálny pracovník a aj klient - vojak si sami zvolili svoju službu v ozbrojených silách, prijímajúc špecifickú, často obmedzujúcu povahu služby. Jednak aj preto, že hodnoty a etické normy vojenskej a civilnej sociálnej práce sú veľmi podobné (Sásik, 2019).

Podobne ako v civilnom prostredí, tak aj vo vojenskom, cieľom poskytovanej pomoci je podpora klientov v ich fyzickom, duševnom a duchovnom ohľade, čo prispeje k zvýšeniu sociálnej istoty, pohody vojenského personálu a k stabilizácii ich stavu. Pri snahe dosiahnuť požadovaný výsledok sa pri poskytovaní pomoci sa sociálny pracovník snaží pracovať s takou metodológiou, ktorá je špecifická a prispôbena klientovi, zohľadňujúc ľudskocentrický a holistický prístup, ktorý zahŕňa viaceré aspekty (Mikula, 2023). Uvedený autor uvádza nasledovné kategórie kompetencií vojenských sociálnych pracovníkov:

- **Posúdenie potrieb:**
 - identifikácia individuálnych a adekvátnych sociálnych potrieb a problémov ovplyvňujúcich personál,
 - zhodnotenie subkultúrnych vzťahov a rozdielov,
 - holistické mapovanie potrieb prostredníctvom interdisciplinárneho prístupu,
 - sledovanie multidisciplinárnych pomocných aktivít v rôznych dimenziách,
- **Profesionálne, etické a vojenské hodnoty:**
 - dodržiavanie profesionálnych hraníc a hodnôt,
 - prejavovanie autenticity, motivácie, zodpovednosti a inteligencie voči klientovi,
 - vojenská etika, špecifická hierarchická úloha a organizačná kultúra vojaka,
- **Plánovanie:**
 - zabezpečenie rovnakého prístupu k službám,
 - začlenenie profesionálnych štandardov a preventívneho prístupu založeného na proaktívnych a inkluzívnych pomocných procesoch a rozvojových opatreniach,
 - identifikácia a analýza dostupných zdrojov, nástrojov a rizík,
- **Spolupráca a vzťahy:**
 - spolupráca a vytváranie vzťahov s personálom vo vojenskej štruktúre,
 - spolupráca a vytváranie vzťahov s rôznymi organizáciami, inštitúciami, miestnymi komunitami,
 - spolupráca s profesionálnymi pracovníkmi v rámci interdisciplinárneho tímu a aj mimo neho,
- **Komunikácia:**
 - iniciatívnosť, budovanie dôvery a vytváranie pocitu bezpečia,
 - dôveryhodná komunikácia s klientom a odborným tímom,
 - otvorená komunikácia s personálom a s profesionálnymi a vojenskými vedúcimi,

- primeraná komunikácia s inými organizáciami, sociálnymi inštitúciami, samosprávami, miestnymi komunitami, neziskovými organizáciami a podobne,
- **Potreba rozvoja:**
 - plnenie požiadaviek vyplývajúcich z dvojitej identity (vojenskej a odbornej),
 - integrácia poznatkov a aktivít z pomáhajúcich profesií a aplikácia nadobudnutých poznatkov v rámci kompetenčných hraníc,
 - nepretržitá sebareflexia a facilitujúce myslenie v rámci systému,
 - prítomnosť zámernej samo-motivácie k profesionálnemu a sebareflexívnemu rozvoju a uplatňovaniu odborných poznatkov.

ZÁVER

V závere tejto práce je nevyhnutné zdôrazniť význam a neoddeliteľnosť úlohy sociálneho pracovníka v armáde. Ich prítomnosť a angažovanosť je nevyhnutná pre efektívne fungovanie a podporu vojakov v ich osobnom a profesijnom živote. Spolupráca medzi vojenskými a civilnými štruktúrami je kľúčom k poskytovaniu komplexnej starostlivosti a podpory. Sociálni pracovníci v armáde nesú na svojich pleciach dvojitú identitu, ktorá vyžaduje nielen znalosť sociálnej práce, ale aj porozumenie armádnej kultúry a prostredia. Vzhľadom na dynamiku súčasného sveta a narastajúce nároky na bezpečnosť a stabilitu, je jasné, že úloha sociálneho pracovníka v armáde je viac ako len aktuálna, je nevyhnutná a nepostrádateľná.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- BALOGOVÁ, B. 2014. Posúdenie kvality života rodiny profesionálneho vojaka s dôrazom na výkon pohotovostných skupín. In *Súčasný stav a možný vývoj kvality života rodiny profesionálneho vojaka*. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, 2014, s. 28 – 38.
- BLACKBURN, D. 2015. Social Work in the Military – Considering and Renewed Scope of Practice. In *Canadian Military Journal*, 2015, roč. 16, č. 1, s. 34 – 43.
- BRAND, M. W., WEISS, E. L. 2015. Social Workers in Combat: Application of Advanced Practice Competencies in Military Social Work and Implications for Social Work Education. In *Journal of Social Work Education*, 2015, roč. 51, č. 1, s. 153 – 168. <https://doi.org/10.1080/10437797.2015.979094>
- LAŠTOVKOVÁ, J., BRNULA, P. 2017. Sociální práce v armádě – možnosti a výzvy v českém prostoru. In *Vojenské rozhledy*, 2017, roč. 26, č. 1, s. 40 – 51. <https://doi.org/10.3849/2336-2995.26.2017.01.040-051>
- MATIS, J. 2014. Kvalita života rodiny profesionálneho vojaka. In *Súčasný stav a možný vývoj kvality života rodiny profesionálneho vojaka*. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, 2014, s. 7 – 27.
- MIKULA, Z. 2023. A szociális munka katonai környezetben Történő alkalmazásának lehetősége A magyar honvédség szervezeti Struktúrájában. In *Vezetés, felkészítés*, 2019, roč. 3, č. 8, s. 104 – 117. <https://doi.org/10.35926/HSZ.2023.3.8>

- NASW. Social Work in the Armed Forces [online].[cit. 2024-04-11]. Dostupné na: <https://www.socialworkers.org/Practice/Military-Veterans>
- ROMANIUK, J. R., ESMURDOC, F. CH. 2020. Praca socjalna w lecznictwie weteranów służby wojskowej w USA. In *Lekarz wojskowy*, 2020, roč. 98, č. 3, s. 199 – 205.
- RUNESU, E. 2016. An overview of military social work: the case of Zimbabwe. In *African Journal of Social Work*, 2016, roč. 6, č. 1, s. 14 – 21.
- SÁSIK, C. 2019. A katonai környezetben alkalmazott Szociális munka természetrajza. In *Vezetés, felkészítés*, 2019, roč. 3, č. 6, s. 103 – 113.
- SCHAVEL, M.,GOLIÁŠ, J. 2003. Možnosti využitia sociálnej práce v armáde. In *Teórie a metódy sociálnej práce*. Brno : ASVSP 03/2003, 2003, s. 106-125.
- VALIGURSKÁ, E., LEVICKÁ, J. 2021. *Sociálna práca v armáde*. [online]. Univerzita sv. Cyrila a Metoda [Trnava (Slovakia)] : Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave. 2021 [cit. 2024-05-15] Dostupné na internete: https://www.researchgate.net/publication/349368879_SOCIALNA_PRACA_V_ARMADE_1_SOCIAL_WORK_IN_THE_ARMY

Mgr. Tomáš PLANKA

Katedra sociálnej práce, Pedagogická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave
planka3@uniba.sk

PhDr. Melinda ČAKAROVÁ

Katedra sociálnej práce, Pedagogická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave
Šoltésovej 4, 811 08, Bratislava
cakarova1@uniba.sk